

TEHNICI DE INTEGRARE A COPIILOR CU TULBURĂRI DE COMPORTAMENT FOLOSITE LA ORE

ARSENI Viorica, cadru didactic de sprijin,

Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, mun. Bălți, Republica Moldova

Rezumat. *Acest articol abordează problema integrării copiilor cu tulburări de comportament la ore. Pe parcursul articolului sunt caracterizați acești copiii, și oferirea de sugestii, tehnici de integrare a acestora în timpul orei, învățătorilor.*

Abstract. *This article addresses the issue of integrating children with behavioral disorders into classes. Throughout the article, these children are characterized, and offering suggestions, techniques for integrating them during class, to teachers.*

Cuvinte-cheie: *sistemul de tokeni, contractul comportamental, întăritori, CES, comportamentele target, ADHD.*

Keywords: *token system, behavioral contract, reinforcers, CES, target behaviors, ADHD.*

Profesorii de succes sunt cei care îi fac pe elevi să plece de la școală cu zâmbetul pe buze și să se întoarcă fericiți a doua zi. În pofida faptului că legislația Republicii Moldova acceptă educația incluzivă, în prezent elevii cu CES (cerințe educațional speciale) au acces limitat în cadrul unei clase obișnuite. Acești copiii sunt diferiți de elevii obișnuiți. Diferențele pot fi foarte mici sau foarte mari. Nu uitați că nu este nimic irațional să fii diferit și astfel vă veți putea bucura de toți copiii, în profida diferențelor lor. Comportamentele copiilor sunt în continuă schimbare și nu există nici o linie de demarcație clară, care să separe tulburările de comportament de problemele emoționale grave.

Trăim într-o lume din ce în ce mai agresivă. Nu este de mirare că vedem în jur și copii din ce în ce mai agresivi. Părinții se plâng că au probleme, școlile gestionează din ce în ce mai greu violența școlară și la nivel general ne punem întrebarea unde o să ducă toate acestea. Copilul agresiv este o problemă în creștere a societății noastre și în mod comun părinți și profesori trebuie să facem eforturi să gestionăm eficient situațiile de acasă și de la școală. În timpul orelor, elevii pot avea comportamnete inadecvate, dar cadru didactic este acea persoană care trebuie să aibă acea capacitate să le dirijeze cu tact. E nevoie ca profesorii cât și părinții să găsească cele mai adecvate și eficiente metode pentru a putea gestiona comportamentul indezirabil a copiilor cu tulburări de comportament. Elevii la care predomină impulsivitatea, agresivitatea și hiperactivitatea de tip combinat AD/HD (tulburarea de deficit de atenție și hiperactivitate):

- ✓ Deseori sunt neastâmpărați și se fâfâie
- ✓ Deseori se ridică de la locul lor
- ✓ Manifestă activitate fizică excesivă
- ✓ Sunt îngâmfați și sâcâitori

- ✓ Vorbesc prea mult
- ✓ Exclamă răspunsul înainte să terminați întrebarea
- ✓ Le este geu să-și aștepte rândul
- ✓ Permanent întrerup interlocutorul
- ✓ Se comportă grosolan
- ✓ Au frecvente izbucniri emoționale
- ✓ Au abilități slabe de dezvoltare
- ✓ Se ceartă
- ✓ Nu se pot controla
- ✓ Provoacă conflicte
- ✓ Îi tachinează și îi provoacă pe ceilalți
- ✓ Se iau la bătaie
- ✓ Deseori sabotează orele
- ✓ Devin frustrați foarte ușor
- ✓ Au accese de mânie.

Copiii cu deficit de atenție și hiperactivitate reușesc destul de greu să se oprească din manifestarea unui comportament impropriu, negativ. Aceștea nu au capacitatea de autoreglare a dispoziției, nici a acțiunilor, pentru că în cele mai multe dintre cazuri, acești copii nu le conștientizează. Tocmai de aceea, ei trebuie apreciați și recompensați în timpul orelor, în momentul în care reușesc să ducă la bun sfârșit o sarcină.

Prin urmare, dacă vor fi recompensați, aceștia vor deveni motivați, datorită satisfacției conferite de laude și recompensele primite și vor căuta să repete un astfel de comportament. Copiii cu ADHD (sindromul ADHD este inclus pe lista tulburărilor comportamentale și emoționale) sunt foarte ușor distrași de la orice activitate de diverse sunete, zgomote, existența unor obiecte din clasă, etc. Pentru aceasta trebuie să se țină cont de unele aspecte când este așezat în clasă și anume de organizarea fizică a sălii de clasă. Acesta trebuie să aibă puține lucruri în jur, pe cât posibil, pentru a avea cât mai puține obiecte posibile care l-ar distra. Dacă este nevoie va fi pus în prima bancă, unde mai spre mijlocul clasei, mai departe de geam, sau de alți colegi. În momentul în care se începe desfășurarea unei activități, copilul va avea pe masă numai lucrurile strict necesare pentru îndeplinirea sarcinilor.

O altă metodă s-a dovedit a fi foarte eficientă atât pentru copiii tipici, cât și pentru copiii cu diferite tulburări de comportament este stabilirea regulilor clasei. Pentru o bună desfășurare a activităților școlare, fiecare profesor, trebuie să stabilească anumite norme de conduită la clasă. Regulile ajută profesorii să întărească comportamentele adecvate ale elevilor. Acestea nu trebuie scrise pe un panou în clasă și atât; ele trebuie revizuite constant și modificate pe parcursul întregului an școlar în funcție de nevoile întâlnite. Cel mai bine să se păstreze un număr minim de reguli. Regulile să fie clare și simple.

Comportamentele asupra cărora trebuie intervenit urgent sunt: comportamentele care pun în pericol sănătatea fizică, psihică, emoțională și comportamentele care sunt specifice vârstei sau influențate de mediul social. Întărirea comportamentelor pozitive ale elevilor și recompensarea lor este cea mai importantă strategie pe care o putem folosi pentru: creșterea motivației de participare la lecție, modelarea comportamentelor, creșterea performanțelor școlare, diminuarea comportamentelor inadecvate, cu ajutorul implementării sistemului de tokeni, contractele comportamentale, orarele vizuale. Cele mai importante metode pentru diminuarea comportamentelor indezirabile în clasă sunt: implimentarea unui sistem de tokeni; implimentarea orarului vizual; stabilirea de contracte comportamentale; jurnalul meu exemplar.

Sistemul de tokeni este o procedură de modificare a comportamentului unui elev care include trei elemente principale: o listă în care sunt notate comportamentele target; tokenii sau punctele pe care elevii le primesc pentru manifestarea comportamentelor target; lista recompenselor, care constă în articole preferate, activități sau privilegii pe care participanții le obține prin schimbarea tokenilor pe care i-au câștigat. Pașii necesari pentru implimentarea sistemului de tokeni sunt:

- ✓ Selectarea tokenilor care vor fi folosiți.

- ✓ Este foarte important ca tokenii să fie ușor de utilizat, transportat și depozitat, să nu poată fi falsificați(să conțină semnătura cadrului didactic sau o ștampilă), să fie rezistenți, atractivi, în sensul că elevii trebuie să fie interesați să obțină tokeni.

- ✓ Identificarea comportamentelor țintă pe care elevii trebuie să le urmeze pentru a primi tokenii. Comportamentele țintă trebuie să fie măsurabile și observabile, să fie clar specificate. Acest lucru este important pentru a crește interesul elevilor pentru sistemul de tokeni. E important să ne asigurăm că elevii au capacități și abilități necesare pentru comportamentele țintă.

- ✓ Selectarea unei liste de recompense.

- ✓ Stabilirea ratei de schimb. Rata dintre numărul de tokeni și prețul recompenselor trebuie să fie îndeajuns de mică de la început pentru a putea permite succesul imediat. După ce elevii înțeleg modalitatea de funcționare a sistemului, numărul de tokeni pe care trebuie să îl câștige va crește.

Contractul comportamental este o tehnică pe care profesorii o pot folosi atunci când este necesară gestionarea comportamentelor inadecvate și dificile. Aceste contracte includ pașii pe care adultul și copilul trebuie să-i facă pentru a înlocui comportamentele considerate indezirabile cu unele adecvate. Adultul trebuie să ia în considerație opiniile și dorințele copilului în legătură cu conținutul acestui contract. Alcătuirea contractului împreună cu copilul îl va determina pe acesta să împlinească și să respecte cerințele stipulate în contract. Contractul este bilateral, aceasta însemnând că și adultul trebuie neapărat să respecte angajamentele menționate pentru el. Adultul și copilul aleg de comun acord câteva comportamente pe care le consideră problemă. Este indicat să nu se aleagă din prima comportamentele cele mai deranjate. Apoi, tot împreună, cei doi vor alege recompensele pe care să le primească pentru îndeplinirea sarcinilor sau a comportamentelor stipulate în contract, precum și consecințele pentru neîndeplinirea lor.

Întăritorii pot fi diferiți de la elev la elev în funcție de motivația fiecăruia. Ceea ce reprezintă întăritor pentru un elev, nu reprezintă și pentru ceilalți. Tipuri de întăritori:

- ✓ Întăritori consumabili – dulciuri.
- ✓ Întăritori senzorioali – desene, cărți de colorat.
- ✓ Întăritori tangibili – brelocuri, jucării.
- ✓ Întăritori activitate – pauză mai lungă , un joc pe calculator.

Când se dorește implementarea unui contract comportamental, este necesar să se aibă în vedere următoarele reguli:

- ✓ Contractul va fi scris.
- ✓ Contractul trebuie să fie specific, să conțină cerința (cine o oferă), ce reprezintă, când va fi primită, cât de bine va fi îndeplinită. De asemenea trebuie să se specifice recompensa, cine o oferă, ce reprezintă, când va fi primită, cât de mult.
- ✓ Contractul va fi formulat în termeni pozitivi.
- ✓ Contractul trebuie să fie corect.
- ✓ Recompensa trebuie să fie imediată.
- ✓ Contractul să fie onest, nu se promite niciodată o recompensă care nu poate fi oferită.
- ✓ Contractul poate fi schimbat atunci când se simte nevoia aceasta sau atunci când acesta nu funcționează.

Orarul vizual se compune dintr-un șir de imagini, obiecte sau cuvinte care reprezintă fiecare tranziție majoră din timpul zile, pe care îl folosim în cazul copiilor cu tulburări din spectru autist, care întâmpină uneori dificultăți în a prelucra evenimentele secvențiale.

Programul vizual îl poate ajuta pe copil să înțeleagă ce activități va desfășura în fiecare zi și care este ordinea derulării acestora.

Dar orarul vizual îl putem folosi și pentru copiii cu deficit de atenție, din cauza că ei repede obosesc, repede se plictisesc în cadrul orelor, se face un orar aparte unde el știe câte lecții se află în clasă și câte în CREI, la ce oră pleacă în CREI și la ce oră revine în clasă, etc.

Jurnalul meu exemplar. Elevul împreună cu profesorul elaborează un jurnal, unde sunt notate cu note comportamentul lui pe parcursul orelor timp de o lună de zile. Cu câte mai multe note pozitive de 8 sunt pe parcursul lunii el primește recompensa, dacă sunt mai multe note de 7, 5,6 el nu primește nimic, această metodă îl stimulează pe copil să acumuleze mai multe note pozitive de la 8-10. La sfârșitul lunii copilul primește recompensa stabilită la începutul fiecărei luni.

La întrebarea: Ce își dorește cel mai mult un cadru didactic când are un copil cu tulburări de comportament în clasă? Răspunsul este unul simplu:

- ✓ Elevii să scrie pe caiet tot ce scrie pe tablă;
- ✓ Elevii să răspundă la întrebările cadrului didactic sau ale altui coleg în mod civilizată;
- ✓ Elevii să-și păstreze locul în bancă pe parcursul întregii ore.

Utilizarea acestor tehnici a adus la remedierea unor probleme comportamentale, elevii luându-și notițe în timpul orei, răspunzând când sunt întrebați și ieșitul din bancă în timpul orei nu mai există. Să nu uităm că cadru didactic este acela care joacă un rol important în tratamentul dizabilității. Și încă un aspect foarte important care trebuie de reținut: James Lehman spune că nu este util să-l întrebăm pe copil ”de ce ?” a făcut un anumit lucru, deoarece întrebarea ”de ce?” nu conduce la o schimbare de comportament.

În schimb întrebarea ”Ce ai încercat să realizezi prin asta?” are o influență mai bună asupra unei schimbări comportamentale deoarece cadru didactic poate să ajungă-împreună cu copilul la o soluționare mai clară a nevoii pe care acesta din urmă o are și la un alt mod de comportament.

Sugestii cadrului didactic pentru lucru zilnic cu un elev cu comportament agresiv:

- ✓ Fiți ferm(ă) în a-i oferi un mediu.
- ✓ Explicați clar care sunt așteptările Dvs.
- ✓ Aveți răbdare și fiți calm în timpul acceselor.
- ✓ Fiți un exemplu al bunei comportări.
- ✓ Informați elevul atunci când comportamentul acestuia este inadecvat și analizați, care ar fi comportamentul adecvat situației.
- ✓ Lăudați comportamentul adecvat.
- ✓ Atribuiți responsabilități.
- ✓ Dați o singură indicație sau două deodată.
- ✓ Cereți elevului să repete indicațiile cu voce tare.
- ✓ Folosiți contracte comportamentale care specifică perioada de timp rezervată activităților.
- ✓ Ajutați elevul să înțeleagă ce fel de comportament este inadecvat.
- ✓ Mențineți așteptări înalte.
- ✓ Comunicați frecvent cu părinții.

Bibliografie

1. Bănică, L. *Psihopedagogia copiilor cu cerințe educative speciale*. Suport de curs. București: Universitatea Spiru Haret, 2012, p.19.
2. Briceag, S. *Psihopatologia*. Bălți: USARB, 2015.
3. Bucun, N., Glavan, A. *Sindromul de hiperactivitate la școlarul mic*. Chișinău: Editura Institutul de Științe ale Educației, 2015.
4. Stănculescu, D., Petrea, I. *Ghid de bune practici pentru educația pozitivă a părinților, cadrelor didactice și elevilor*. București: Organizația „Salvați Copiii”, 2011.
5. Gherguț, A. *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale*. Iași: Editura Polirom, 2001.
6. Pereteatcu, M. *Managementul educației incluzive*. Bălți: USARB, 2011.
7. <https://autismvoice.ro> Tehnici de lucru la clasă pentru copiii cu TSA și tulburări de comportament, Proiect, Organizator ATCA.
8. <https://sinuyaya-ptitsa.ru> Психические и поведенческие расстройства у детей и подростков.